

Determinatiewerk voor aquatische macrofieten

Een boekbespreking door Luuc Bauer

Bondsrepubliek Duitsland heeft niet alleen een centrale overheid: bondsregering, kanselier, bondspresident, maar elke deelstaat heeft een landsregering; zo ook het Land Brandenburg. In twee delen, Fachbeiträge Nr 119 en Nr 120, verscheen een Duitse determinatietabel voor macroscopische waterplanten: vaatplanten, mossen en kranswieren. Andere macroscopisch waarneembare wieren of algen worden niet tot de makrofieten gerekend en niet behandeld.

Bij het Landesamt für Umwelt, Gesundheit und Verbraucherschutz van Brandenburg verscheen in twee delen een determinatiewerk voor de waterplanten in Duitsland. Het gebied omvat, zowel het zuidduitse bergland als het noordduitse laagland en is goed bruikbaar voor aquatische gewassen in Nederland. Het eerste deel, Fachbeiträge 119, bevat determinatietabellen met illustraties van kenmerken. Dit deel is thematisch en alfabetisch ingedeeld naar groeivormen, met achteraan de mossen. Het tweede deel, Fachbeiträge 120, is een alfabetisch gerangschikte platenatlas. Interessant is dat beide delen anders gebruikt zullen worden en zodoende ook anders zijn ingedeeld.

De ecologische groeiwijze kan heel goed dienen voor de eerste sortering: Waar te zoeken, vooropgesteld dat de gebruiker zich de vormen snel eigen maakt. Het begrip is gebaseerd op een publicatie uit 1978 van Makirinta over ecologische levensvormen van waterplanten, met latere aanpassingen. Hierbij enkele bekende groeivormen ter verduidelijking. Isoëtiden is gebaseerd op *Isoetes* en omvat kleine wortelende waterplanten met een smal blad.

Lemniden is gebaseerd op *Lemna* en omvat zeer kleine vrij drijvende waterplanten.

Riccielliden is gebaseerd op *Riccia* (*Ricciella*) *fluitans* en omvat zeer kleine zwevende planten.

Stratiotiden is gebaseerd op *Stratiotes* en omvat drijvende planten met hun bladeren boven water.

Laat ik u een verhelderend voorbeeld geven.

Vrij bekend zijn drie door Linnaeus benoemde, enigszins vorkvormig vertakte levermosses. Hij noemde die soorten *Riccia glauca*, *Riccia fluitans* en *Riccia natans*.

Riccia glauca, het landvorkje, is weinig opvallend, maar is wel de typesoort van het geslacht. Omdat deze niet watergebonden is, vinden we geen beschrijving.

Riccia fluitans, het watervorkje, is bekender, maar wordt geplaatst in ondergeslacht *Ricciella*.

Riccia natans, het kroosmos, is afwijkend en heet nu, in een ander geslacht *Ricciocarpos natans*. Dit kroosmos drijft en vinden we dus onder de Lemniden.

Na gewinning een handig systeem!

Lemniden omvatten kleine drijfplanten zoals eendenkroos *Lemna*, kroosmos *Ricciocarpos*, kroosvarens *Azolla*, vlotvarens *Salvinia* en *Wolffia*.

Maar watervorkje en puntkroos – *Riccia fluitans* & *Lemna trisulca* – worden gerangschikt als Riccielliden; het zijn vrij zwevende planten. Tot zover deze voorbeelden van opzet of indeling van het werk.

Nu over het werken met de tabellen.

Soms is het gebruik van een binoculaire microscoop of van een sterke loep gewenst, maar meestal worden kenmerken genoemd die met het blote oog zichtbaar zijn.

Ter ondersteuning van het geschreven woord zijn bij voorbeeld verschillen in bladpunt, of tanding ook in kleur afgebeeld.

En heb je een naam gevonden, dan is een blik in het tweede deel heel goed – ter controle of om variabiliteit te zien. Nu is Duits niet ieders taal en voor sommige soorten kan de benaming verwarrend werken.

De soort aanduiding *hydropiper* betekent simpelweg waterpeper. En er is dan ook een plant die zo heet: *Persicaria hydropiper*, waterpeper in het Nederlands en deze soort heet in het Duits wasserpfeffer. Maar het kan ook verraderlijk worden:

Elatine hydropiper, Klein glaskroos in onze taal, wordt in het Duits wasserpfeffer-Tännel genoemd.

In het Duits kregen veel soorten, een gewoon uit het botanisch Latijn vertaalde naam, zoals die in plantengidsen of flora's wordt gebruikt. Dat komt zelden overeen met de Nederlandse gewoonte. Maar men gebruikt bij voorkeur de botanische naam en hanteert volksnamen of zulke vertaalde namen slechts ter vergelijking. Het is trouwens wel aardig om dergelijke verschillen in benaming te zien; het kan verduidelijkend werken. En wat dit werk zeker doet, is een goede indruk geven van plantaardige groeivormen, je helpen determineren en vers materiaal vergelijken met afbeeldingen. Afbeeldingen zijn er overmatig in het tweede deel: goede botanische tekeningen en meestal duidelijke foto's. Per soort een pagina vol.

Voor plantenliefhebbers zonder angst voor natte voeten en schrikt voor het Duits kan ik dit werk aanbevelen. Zelf hoop ik er nuttig gebruik van te maken.

Land Brandenburg – Fachbeiträge des LUGV.

119 & 120 Bestimmungsschlüssel für die aquatischen Makrophyten (Gefäßpflanzen, Armleuchteralgen und Moose) in Deutschland.

Auteurs Klaus van de Weyer en Carsten Schmidt.

Tekeningen Birgit Kreimeier & Dagmar Wassong.

Heft Nr 119: Band 1, Bestimmungsschlüssel.

Heft Nr 120: Band 2, Abbildungen.

Bestellen: infoline@lugv.brandenburg.de

Bronnen:

- Aichele & Schwegler, Blütenpflanzen Mitteleuropas. Neuauflage. Kosmos, Stuttgart, 2004.
- Van der Meijden, Heukels' Flora van Nederland. Drieëntwintigste druk. Wolters, Groningen, 2005

Tekst : Luuc Bauer

© Werkgroep aquatische planten – krant 175

